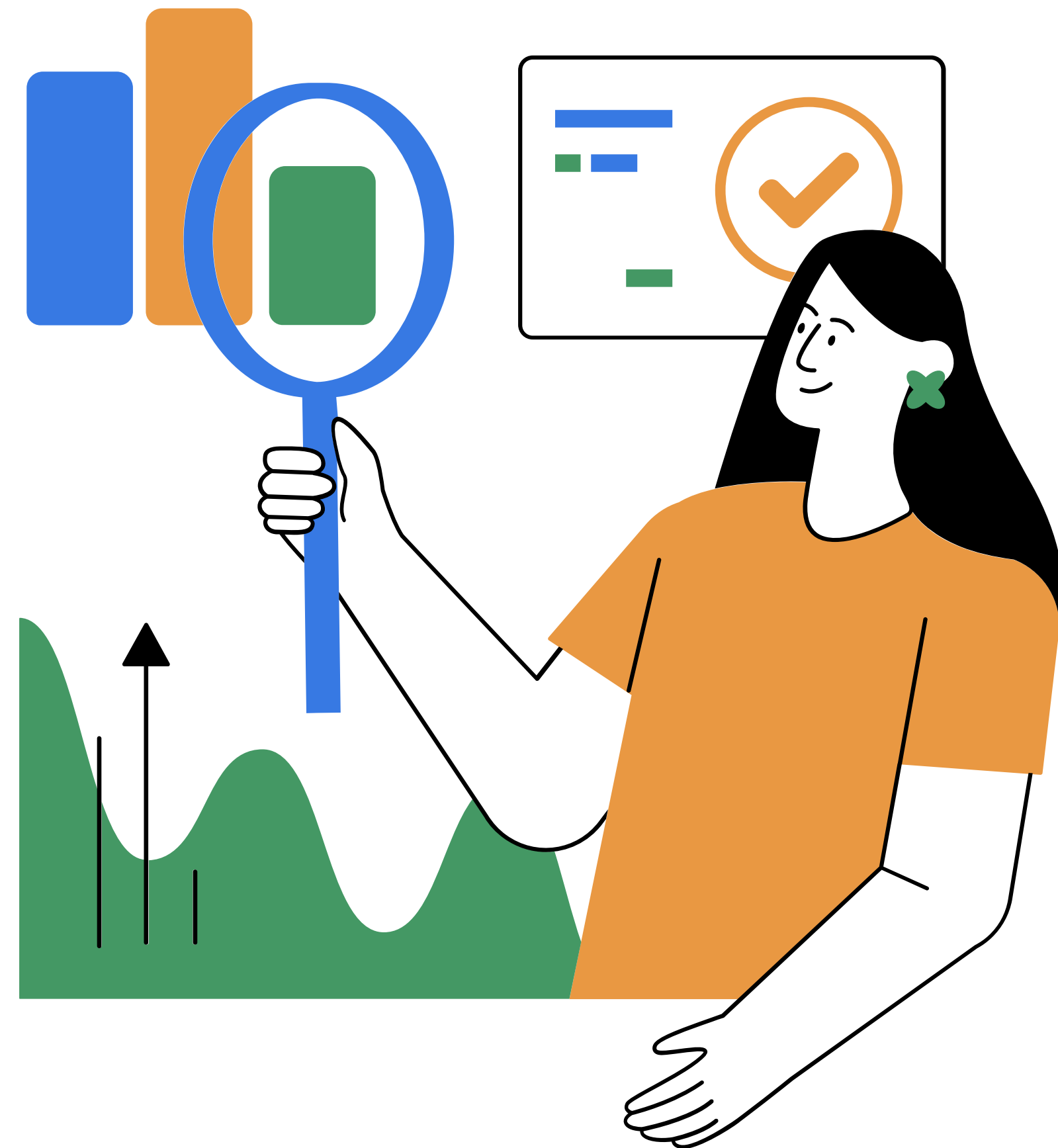

Rezultati podataka:

Odgovaranje na potrebe mladih u Sandžaku

Polazna tačka

Naše istraživanje polazi od prepoznavanja šire **krize demokratije**, gde opadajuće poverenje u institucije i ograničeno učešće mladih ugrožavaju stabilnost. U **Sandžaku**, ovaj izazov je dodatno pojačan njegovom jedinstvenom istorijskom krhkošću, etničkom raznolikošću i trajnim socio-ekonomskim nejednakostima. Uprkos značaju regiona, postoji nedostatak **sistematskih akademskih istraživanja** o potrebama mladih i njihovom demokratskom angažmanu.

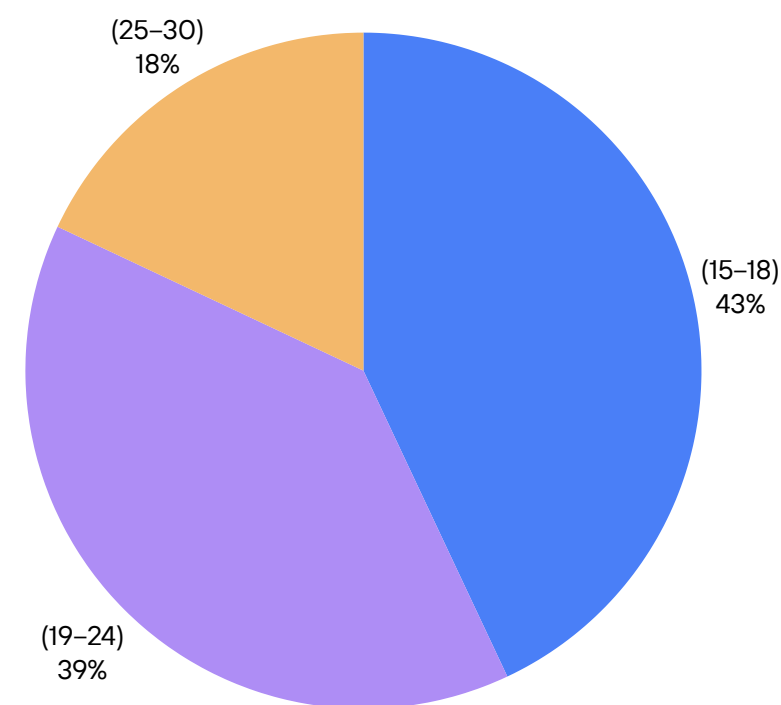
Ovaj jaz čini naše istraživanje i **hitnim i pionirskim**, jer pruža ključne uvide u to kako mladi vide svoju ulogu u obnovi poverenja i oblikovanju demokratske budućnosti.

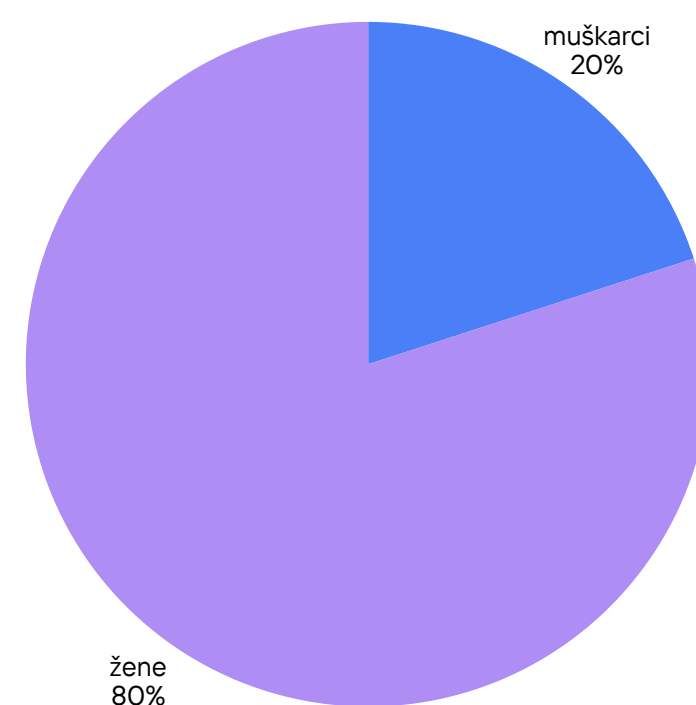

Demografski podaci

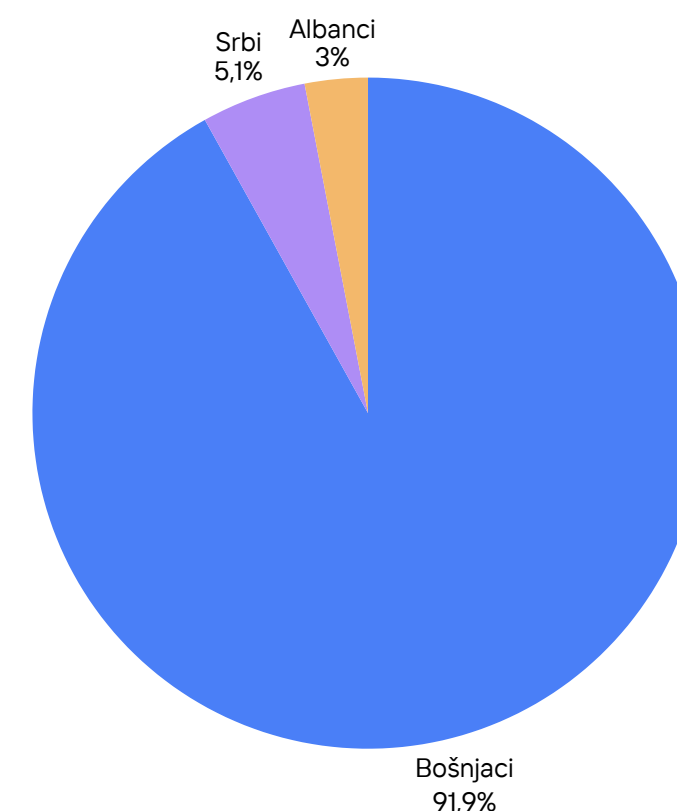
103 osobe

Godine

Pol

Etnička pripadnost

Mesto stanovanja:

63% Novi Pazar, 14% Sjenica, ostali manje zastupljeni

Tip naselja:

46% prigradska, 38% urbana, 16% ruralna

Obrazovanje:

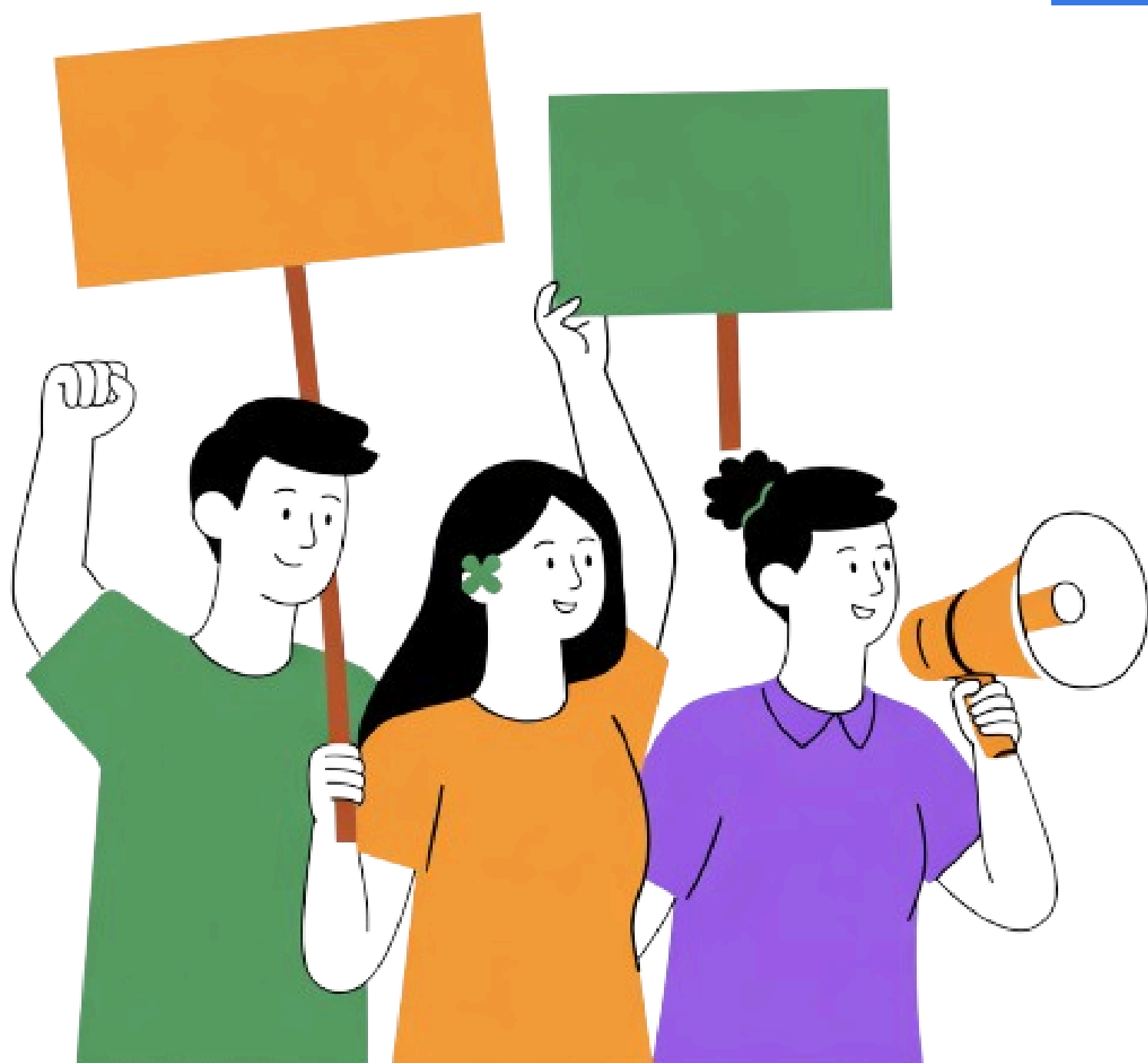
53% srednja škola, 34% osnovne studije, 8% master/doktorat

Zaposlenost:

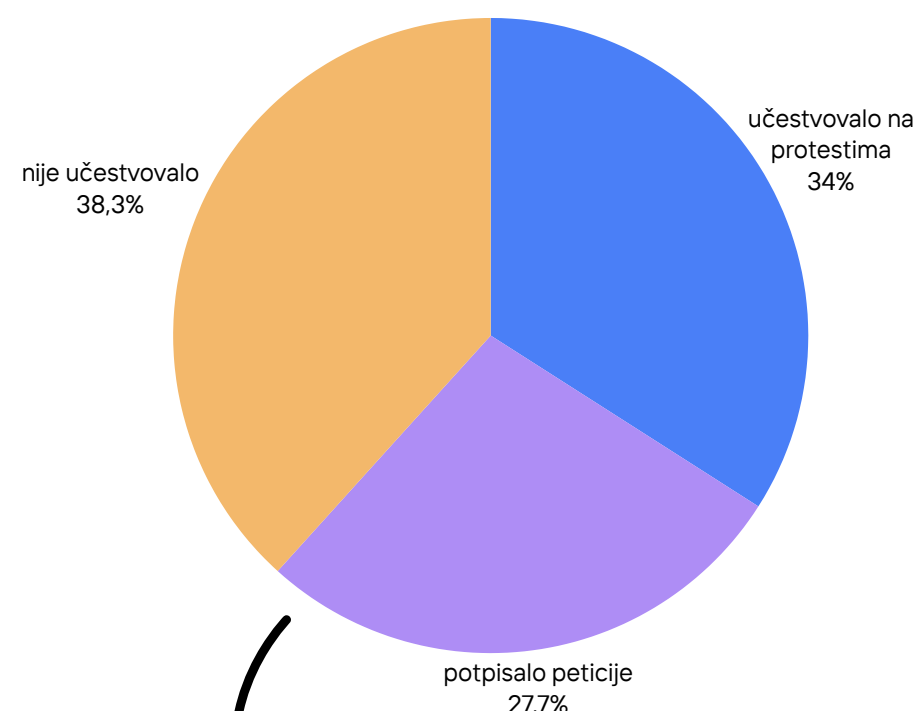
44% studenti, 16% zaposleni, 14% traže posao

Gradjanstvo i učešće

Gradanski aktivizam

Motivacija:

44% poboljšanje zajednice, 43% podizanje svesti

Barijere:

63% nedostatak vremena, 22% nedostatak informacija, 18% nepoverenje u uticaj

Glasanje:

samo 34% glasalo; 11% ne veruje u izborni proces

* Ovi rezultati se uklapaju u širi kontekst godine obeležene studentskim protestima, ne samo u regionu Sandžaka, već širom cele Srbije.

Poverenje

Najveće poverenje

Učesnici su pokazali najveći nivo poverenja u akademske institucije, omladinske savete i nevladine organizacije. Rezultati takođe ukazuju na značajno poverenje koje mladi iskazuju prema verskim institucijama. Na taj način, ispitanici pokazuju veće poverenje u one institucije koje nemaju političku moć.

Najmanje poverenje

Na isti način, mladi pokazuju najniži nivo poverenja prema institucijama države, vladi, i političkim partijama.

Lokalna vlast

Rezultati istraživanja pokazuju da mladi u Sandžaku lokalnu vlast prvenstveno povezuju sa korupcijom, nepotizmom i partijskim zapošljavanjem. Ova percepcija narušava kredibilitet institucija i obeshrabruje mlade da se aktivno uključe u društveni i građanski život.

NVO

Mladi ih povezuju sa humanitarnim radom i aktivizmom, ali istovremeno iskazuju skepticizam zbog percepcije korupcije i zavisnosti od donatora.

Izvori informacija

Rezultati istraživanja pokazuju da se mladi najviše oslanjaju na društvene mreže (51%). Ovo naglašava dominantnu ulogu digitalnih platformi u oblikovanju perspektiva mladih, dok lične mreže i konvencionalni mediji ostaju značajni sekundarni izvori.

Međukulturni odnosi

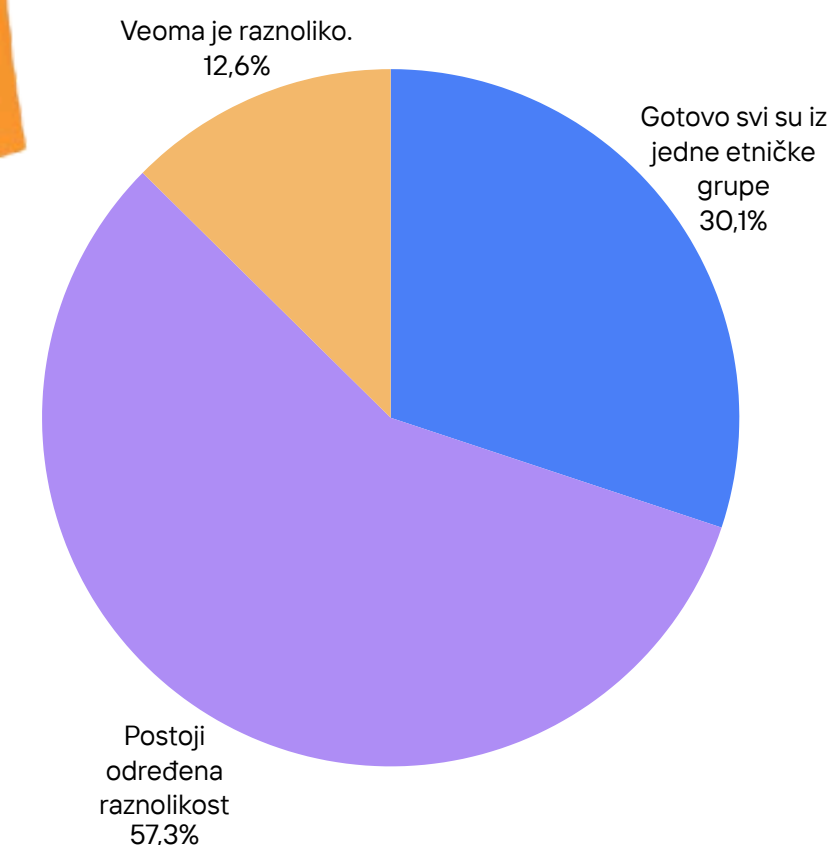
Etnički i društveni odnosi

Mladi se uglavnom osećaju prijatno sa komšijama i kolegama, ali dublja integracija ostaje ograničena, posebno kada je reč o mešovitim brakovima. Samo 12,6% živi u visoko raznolikim zajednicama, što pokazuje da etnička koegzistencija još uvek više počiva na razdvajanju nego na interakciji.

Diskriminacija i izgradnja mira

Retko prijavljuju diskriminaciju, svest o oblicima koji postoje je niska. Mladi vide obrazovanje o toleranciji (49%), odgovornost za prošlost (47%) i funkcionalne demokratske institucije (40%) kao ključne faktore za trajni mir.

Etnička raznolikost

Obrazovanje i zapošljavanje

Mladi u Sandžaku izražavaju zabrinutost zbog **ograničene praktične vrednosti formalnog** obrazovanja, posebno u oblasti karijernog vođenja, povezivanja sa poslodavcima i razvoja leaderskih veština. Njihovo snažno interesovanje za **neformalne programe** poput volonterskih dana, debatnih klubova i radionica o preduzetništvu pokazuje želju za iskustvenim učenjem i građanskim angažmanom.

Kada je reč o zapošljavanju, mladi percipiraju **političke veze i nepotizam** kao glavne prepreke pravednom pristupu, dok plate često nisu dovoljne za osnovne troškove života. Najveći izazovi koje identifikuju su **ekonomska nestabilnost, korupcija i ekološki problemi**, te ukazuju na širu potrebu za sistemskim reformama i inkluzivnim razvojem.

Mladi u Sandžaku svoju budućnost vide kroz dominantne osećaje neizvesnosti (44%), otuđenosti (25%) i pesimizma (18%), dok samo mali deo (13%) izražava optimizam. Ovakva struktura percepcije pokazuje da je poverenje u društvene i institucionalne okvire ozbiljno narušeno. Ne radi se samo o trenutnom raspoloženju, već o duboko ukorenjenom osećaju da sistem ne nudi perspektivu.

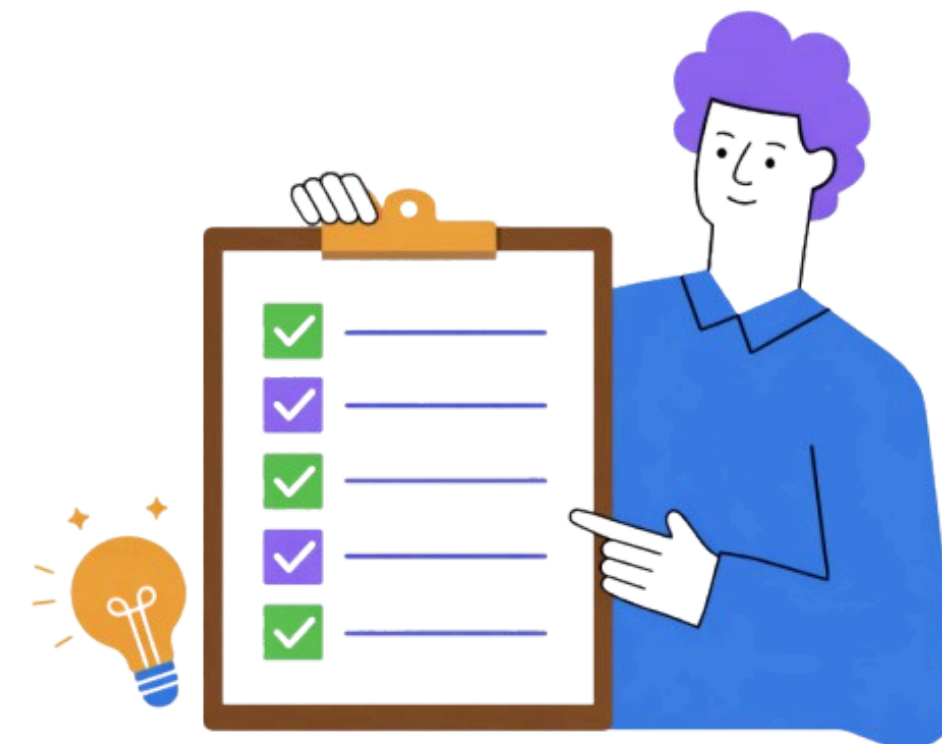
Ova emocionalna klima direktno se odražava na migracione namere: čak dve trećine mladih (66%) planira da napusti region. Razlozi su jasno artikulisani, nedostatak posla (62%), loše javne usluge (53%) i korupcija/nepotizam (21%). Odlazak se ne doživljava kao izbor, već kao nužnost u potrazi za dostojanstvenim životom. Time migracija postaje oblik "glasanja nogama", signalizirajući da mladi ne vide mogućnost da se njihovi problemi reše unutar postojećeg sistema.

Budućnost i mobilnost

Iako 64% mladih zna za Erasmus+, značajan deo uopšte nije upoznat sa ovim programima. To pokazuje da komunikacioni kanali koje EU koristi ne dopiru do svih mladih. Pored toga, prepreke poput školskih i poslovnih obaveza, slabog znanja engleskog jezika i otpora porodice dodatno ograničavaju učešće. Rezultat je da prilike za međunarodnu razmenu ostaju nedovoljno iskorišćene, iako bi mogle biti ključne za osnaživanje mladih i njihovu integraciju u evropski prostor.

Finalne preporuke

1. Smisleno učešće mladih

- Prevazići formalne konsultacije
- Osnažiti omladinske savete, školske parlamente, opštinska tela
- Omogućiti uticaj na prioritete, budžete i politike

2. Obnova poverenja u institucije

- Jačati odgovornost i transparentnost
- Objavljivati jasne odluke i budžete vezane za mlade
- Uspostaviti mehanizme povratne informacije

3. Zapošljavanje kao demokratsko pitanje

- Posao i sigurnost tretirati kao osnovu demokratije
- Pokrenuti programe zapošljavanja, prakse, podršku preduzetništvu
- Povezati škole, poslodavce i opštine

4. Obrazovanje za građanstvo i veštine

- Unaprediti karijerno vođenje, liderstvo, medijsku pismenost
- Proširiti neformalno obrazovanje: volontiranje, debate, jezici, preduzetništvo
- Građansko obrazovanje učiniti praktičnim

5. Civilno društvo kao pouzdan akter

- Podržati NVO u dijalogu, obrazovanju za mir i učešću
- Dosegnuti ruralnu omladinu i one sa manje mogućnosti

6. Izgradnja međukulturnog poverenja

- Kreirati sigurne prostore za dijalog i toleranciju
- Povezivati mlade preko etničkih, političkih i društvenih granica
- Promovisati suživot kao aktivnu vrednost

Hvala na pažnji!

